

№ 7/1958.

STORA UTSKOTTETS betänkande № 7/1958 med anledning av landskapsstyrelsens framställning № 7/1958 till Ålands landsting med förslag till folkskollag för landskapet Åland.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga lagutskottets betänkande № 5/1958, har däröver inbegärt stora utskottets utlåtande.

Under behandlingen av lagförslaget har utskottet såsom sakkunniga hört landskapssekreteraren Rolf Sundman och folkskolinspektören Erik Bertell.

Utskottet anser den av landskapsstyrelsen föreslagna rubriken "folkskollag för landskapet Åland" genom att den är kort vara bekvämare vid skriftväxling och hänvisningar och då den icke heller kan förorsaka någon förväxling föreslår utskottet att den godkännes istället för den av lagutskottet föreslagna "landskapslag om folkskolväsendet i landskapet Åland".

Utskottets majoritet har omfattat lagutskottets förslag till § 2.

Enär lagutskottets förslag till ordalydelse för 8 § kan anses innebära att landstingets lagstiftningsbehörighet skulle överskridas föreslår utskottet att landskapsstyrelsens förslag godkännes.

Efter att ha hört de sakkunnigas utlåtanden har utskottet funnit att lagutskottets förslag till 18 § innebär att kommun icke ålägges att upprätthålla skola tills elevantalet nedgått till minimigränsen. Landskapslagen bör icke heller hindra kommun att upprätthålla skola i de fall då rikslagen icke ställer sådana hinder. Utskottet anser därför att landskapsstyrelsens förslag till 18 § borde godkännas.

Inspektör Bertell har påpekat att ordalydelsen i 27 § icke angiver att kommun vore skyldig att ordna och bekosta elevs befordran även från skolan, ehuru stadgandet naturligtvis avser detta. Utskottet förutsätter att justeringsutskottet utför eventuellt erforderlig ändring av lagtextens ordalydelse.

På grund av synpunkter, som framförts av de avhörda sakkunniga har utskottet ansett att ett provår är fullt tillräckligt, såsom föreslås i förslagets 54 §.

Emedan lantrådet vid ärendets behandling i plenum påpekat att staten beviljat understöd till en del äldre folkskolbyggnader, har utskottet observerat detta i sitt förslag till 82 §.

Med hänvisning till ovanstående får utskottet värdsamt föreslå att landstinget ville godkänna landskapsstyrelsens förslag dock sålunda att nedannämnda lagrum skulle erhålla följande lydesle:

Folkskolan består av den egentliga folkskolan och medborgarskolan.

Den egentliga folkskolan är sexårig och medborgarskolan tvåårig. Medborgarskolan må dock, där förhållandena det påkalla, vara ettårig, varvid den egentliga folkskolan är sjuårig.

Till folkskola må såsom en del av densamma höra en mellanskola, som beträffande lärokursen bör motsvara landskapets mellanskola. Angående villkoren för grundande av sådan skola stadgas genom landskapsförordning.

Till folkskola må även höra hjälpskola, klasser för barn med långsam utvecklingsrytm och andra skolor för barn i läropliktsåldern.

5 §.

I den egentliga folkskolan meddelas undervisning i religion, modersmålet, matematik, historia, geografi och hembygdskunskap, naturkunskap med hälsolära, nykterhetslära och lantushållning, hemkunskap och hushållsgöromål, teckning, välskrivning, slöjd, gymnastik och idrott samt sång och musik. Därutöver må undervisning meddelas i två extra eller frivilliga ämnen under högst fyra timmar i veckan.

6 §.

Medborgarskolans undervisningsplan skall omfatta ett slutförande av folkskolans lärokurser i historia, geografi och naturkunskap samt en mångsidigt lagd slöjdundervisning ävensom till näringslivet anslutna läroämnen jämte praktiska övningar. I övrigt skall undervisning meddelas i religion och religionshistoria, modersmål och litteratur, samhällskunskap, hemkunskap och hushållsgöromål, barnavård samt gymnastik och idrott. Härutöver må undervisas i några andra läroämnen med mindre timantal.

Den i medborgarskolan meddelade undervisningen skall vara mångsidig och bör förbereda elevernas yrkesval.

Landskapsstyrelsen äger rätt att vid behov bevilja tillstånd till avvikelser från stadganden i 1 mom.

15 §.

Folkskolor inrättas och upprätthållas samt folkskolväsendets kostnader bestridas, med nedan i 3 kap. nämnda undantag, av kommunerna, vilka för ändamålet erhålla landskapsunderstöd såsom stadgas i 7 kap.

17 §.

Kommun skall indelas i folkskoldistrikt. Distriktsindelning skall uppgöras så, att elevernas skolvägar icke bliva betungande. I distriktsindelning skall anges distriktens gränser och skolornas placering, möjligen behövligen regelmässiga skolskjutslinjer samt för vilken bosätt-

ning inkvartering behöver ordnas. Kan till två eller flere kommuner hörande bosättningsområde icke lämpligen uppdelas på skoldistrikt inom de olika kommunerna, bör därav bildas ett för dessa kommuner gemensamt distrikt.

Med avseende å medborgarskola och mellanskola, som utgör del av folkskola, må kommun bibehållas odelad eller ock må flere kommuner eller delar av dessa sammanföras till ett gemensamt distrikt.

Folkskoldistrikt må ej utan vägande skäl göras så litet, att egentlig folkskola till följd härav bleve skola med endast en lärare, ej heller medborgarskolas distrikt så litet, att i detta ej finnes det antal skolpliktiga barn, som fastställles genom landskapsförordning.

22 §.

Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder minst sex medlemmar i folkskoldirektionen. Av dessa avgå årligen en tredjedel, vid första och andra årets utgång de, som fullmäktige bestämma, och därefter i tur. Är antalet medlemmar icke delbart med tre, utjämna fullmäktige fördelningen för avgång bland dem, som skola avgå under de tre första åren.

Medlemmarna väljas främst bland elevernas föräldrar, dock ej bland skolans lärare. Till direktionen hör därutöver såsom medlem en representant för lärarkåren. Direktionen väljer inom sig ordförande.

23 §.

För folkskolväsendets enhetliga ledning finnes i landskommun en folkskolnämnd. Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder ordförande och fem ledamöter i folkskolnämnden. Av dessa avgå årligen en tredjedel, vid första och andra årets utgång de, som fullmäktige bestämma, och därefter i tur. Dessutom hör till folkskolnämnden såsom medlem en representant för lärarkåren.

Finnes i kommun blott en folkskoldirektion, handhar denna även folkskolnämnds åligganden.

27 §.

Är färden till folkskolan förenad med risk för eleven eller är avståndet till skolan längre än fem kilometer, bör kommunen vidtaga åtgärder för och bekosta elevens frambefordran till skolan från lämplig uppsamlingsplats samt hans inkvartering i skolans närhet. Lag samma vare beträffande de yngsta eller till hälsan svaga barnen, även om avståndet till skolan är kortare än fem kilometer, ifall vägen utan ifrågavarande bistånd bör anses bliva alltför svår eller betungande för dem.

Landskapsstyrelsen kan ålägga kommun att inrätta elevhem, där skjutsning av elever icke kan ordnas ändamålsenligt.

-4-

35 §.

Läroplikten avser inhämtande av det mått av kunskaper och färdigheter, som meddelas i folkskolan.

I vilken mån studier vid annan läroanstalt motsvarar fullgörande av läroplikten stadgas särskilt

52 §.

Såsom utnämningebrev gives fullmakt åt innehavare av lärartjänst och förordnande åt övriga. Utnämningebrev utfärdas av den myndighet, som förrättar valet eller förordnar tjänsteinnehavare.

57 §.

Timlärartjänst eller tjänst som elevhemsföreståndare besättes på samma sätt som lärartjänst. Förordnande bör likväl utfärdas omedelbart efter det valet fastställt.

58 §.

Föreståndare för folkskola utses av folkskoldirektionen, sedan lärarkåren hörts, för tre läsår åt gången. Har den valde ej erhållit mer än hälften av de avgivna rösterna, bör ärendet underställas folkskolinspektören för fastställelse. Därvid förfäres som om förordnande av timlärare är stadgat.

Finnes i skolan blott en lärartjänst, är dess innehavare skolans föreståndare.

70 §.

Landskommun erhåller för anskaffande av egna folkskolbyggnader av landskapet såsom understöd 20-50 % och såsom amorteringslån 40-60 % av byggnadskostnadernas belopp, likväl så, att landskapets totala finansieringsandel av sagda kostnader är 60-95 %. Överstiga byggnadskostnaderna det normalpris, som fastställt såsom i 72 § stadgas, skola landskapsunderstödet, amorteringslånet och finansieringen beräknas på normalpriset.

Fattig eller glest befolkad landskommun tilldelas, om anskaffandet av folkskolbyggnader eljest bleve oskäligt betungande för kommunen, utöver i 1 mom. stadgat understöd, extra byggnadsbidrag. Den finansiering med landskapsmedel, som tillkommer sådan kommun, utgör 90-95 % av byggnadskostnaderna eller, under i 1 mom. nämnd förutsättning, av normalpriset. Är det sammanlagda beloppet av de beviljade understöden mindre än landskapets totala finansieringsandel, gives skillnaden i form av amorteringslån.

Landskapsstyrelsen fastställer de grunder, jämlikt vilka landskapsunderstöd, extra understöd och amorteringslån beviljas. I särskilda

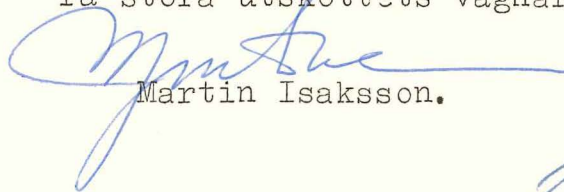
-6-

landskapets folkskolinspektör, ej heller förordningen den 6 juni 1914, varigenom användandet av kroppslig bestraffning vid läraöverken förbjödes (FFS 24/14), eller stadgandena i 21 § tuberkuloslagen av den 9 september 1948 (FFS 649/48).

Har folkskollärare, som utnämnts innan landskapslagen om avlöning och pension för tjänsteinnehavarna inom folkskolväsendet i landskapet Åland trätt i kraft, bibehållits vid sin rätt till avlöning i enlighet med dittills gällande stadganden, erhåller landskommun landskapsunderstöd för erläggande av sagda folkskollärares avlöning i enlighet med tidigare stadganden angående beviljande av landskapsunderstöd för denna avlöning.

Mariehamn den 21 mars 1958.

På stora utskottets vägnar:

Martin Isaksson.

Runar Franzén.

Närvarande i utskottet: ordföranden Martin Isaksson, viceordföranden Gideon Mattsson samt ledamöterna Ruben Björke, Gustaf Ek, Philip Eklöf, delvis, Gustaf Jansson, Georg Leandersson, Ragna Sanders, Bertel Söderlund och Edvin Östling samt delvis suppleanten Johan Lönroth.